

En re-traditionalisering af historiefaget

af Bernard Eric Jensen

Den 30. juni 2006 offentliggjorde tre ministerielle udvalg – et for kristendomskundskab, et for historie og et for samfundsfag – hver deres „rapport med overvejelser og anbefalinger til en faglig styrkelse af de tre fag“.¹ Og det kom til at gå, således som det er gået så mange gange før. Det var især rapporten om historie, der tiltrak sig mediernes opmærksomhed – et sociologisk forhold, der indikerer, at folkeskolens historiefag fortsat er et identitetsfølsomt emne. Og ikke nok med det, historierapporten udløste fra første færd en heftig debat.²

Et afgørende stridsspørgsmål

Der har været talt for og imod at indføre en historiekanon.³ Der har været debat om de udvalgte kanonpunkter er de rette, eller om de burde udskiftes med et (helt/delvist) andet sæt. Men der er et tredje stridsspørgsmål, som er endnu vigtigere. Det vedrører selve formålet med at udarbejde kanonrapporten.⁴ Her afslører debatten en grundlæggende uenighed, og det følgende er tænkt som et bidrag til en saglig og afklarende analyse af den problemstilling.

Der hersker ikke nogen tvivl om, hvordan ministeriet og udvalget fremstiller sigtet med kanonrapporten. I ministeriets pressemeddelelse signaleres det med formuleringer som 'fagligt løft til' og 'en faglig styrkelse af' historiefaget. Og dagen efter offentliggørelse af rapporten – dvs. d. 1. juli 2006 – havde Keld Grinder-Hansen, der var medlem af udvalget, en kronik herom i Berlingske Tidende. Den havde titlen *Faglig oprustning af historiefaget* og blev afrundet med følgende:

„Styrken ved at etablere en historisk kanon er, at man dermed får skabt en fælleskulturel platform og en fælles historisk basisviden for samtlige elever i den danske folkeskole (...). At nogen opfatter historiekanonens som endnu en brik i regeringens borgerligt ideologisk prægede kulturkamp er derimod det rene vrøvl. Historiekanonens er blot et af flere tiltag, der skal styrke historiefagets faglighed i folkeskolen. Hverken mere eller mindre!“⁵

Det fremgår, at Grinder-Hansen er klar over, at ikke alle vil fæstne lid til udsagnet om, at sigtet med kanonudvalgets arbejde har været at „styrke historiefagets faglighed i folkeskolen. Hverken mere eller mindre!“ Jeg hører til de folk, der betvivler troværdigheden af det udsagn, idet jeg peger på, at udarbejdelsen af historiekanonens bedre kan forstås og forklares som led i regeringens borgerlig-nationale kulturkamp og et forsøg for at puste nyt liv i et bestemt erindringsfællesskab – det, hvis omdrejningspunkt er forestillingen om 'et dansk folk'.

Den metodiske udfordring

Fronterne er trukket skarpt op. På den ene side findes ministeriets embedsmænd og udvalgets medlemmer, som erklærer, at det afgørende er at styrke historiefagets faglighed, og som føjer til, at de, der hævder noget andet, forfalder til det rene vrøvl. På den anden side findes de folk, der peger på, at der har været en anden overordnet dagsorden, som ministeriets embedsmænd og udvalgets medlemmer ikke er villige til at vedgå offentligt, og de føler sig derfor presset til at sprede et røgslør ud omkring kanonudvalgets arbejde.

En behandling af politiske handlingsforløb, hvorom der foreligger modstridende udsagn, er et

standardproblem for historikere af fag. Håndteringen heraf indgår som et gennemgående moment i den metodiske træning, som historikere gennemgår som led i deres faglige uddannelse. Det er et ufravigeligt metodisk krav, at fagfolk må underkaste, hvad udvalgsmedlemmer og embedsmænd udtaler om sigtet med at udarbejde en historiekanon en troværdighedsvurdering. Fagfolk må medtænke den mulighed, at de pågældende kan have interesse i ikke at vedgå sagens rette sammenhæng. På den anden side vil fagfolk kun kunne tillade sig at konkludere, at udvalgsmedlemmers og embedsmænds udsagn er utroværdige, hvis der findes vægtige indicier på, at der har været andre afgørende motiver, og at der er grunde til, at disse søges skjult. Jeg mener ikke, at udvalgsmedlemmernes og embedsmændenes udsagn står til troende, og må derfor kunne fremlægge indicier på, at der har været andre afgørende motiver, og at der kan gives en plausibel forklaring på, at disse holdes skjult.

Haarders udmelding

Da Bertel Haarder i 1982 første gang blev undervisningsminister, tog han initiativ til at udarbejde nye læseplaner for de nationale og kulturbærende folkeskolefag dansk og historie. Det førte til udarbejdelsen af 'historie 84', hvori der indgik en historiekanon. Det blev ikke dengang kaldt for en kanon, men optrådte under betegnelsen fagets 'centrale kundskabsområder'.

Da Bertel Haarder i 2005 indtog posten som undervisningsminister, gav han flere interviews, hvori han gjorde rede for de uddannelses- og identitetspolitiske målsætninger, han ville søge at indfri som minister. Når det drejer sig om hans program for folkeskolens historiefag, er det især Lars Henrik Aagaards interview med *Overlæreren* i Berlingske Tidende d. 20. februar 2005, der er relevant.

Igen i 2005 rettede Haarder sin opmærksomhed mod skolens kulturbærende fag, og han greb samtidigt tilbage til den polemik, han i begyndelsen af 1980'erne havde haft med Vagn Oluf Nielsen, der var hovedarkitekten bag 'historie 81', hvor der blev satset på historiesyn og samfundstyper.

Haarder udtalte: „Jeg vil gerne sætte en tyk streg under, at faget historie er et kulturfag og ikke et samfundsfag“. Af interviewet fremgår, hvad der skulle udgøre den identitetspolitiske ramme for den uddannelsespolitik, som han ville føre. Der er

især to af hans udtalelser, der skal inddrages i forbindelse med analysen af kanonrapporten.

„Faget historie er skæbnefortælling. Faget historie handler om folkenes selvforståelse. Derfor skal faget historie også omfatte det mytologiske stof fra oldtiden, og der skal lægges særligt vægt på de historiske begivenheder, som har været med til at definere os som folk“.

Og på Aagaards spørgsmål: „Hvordan hænger din værdikamp med større national fokusering i skolen sammen med den øgede globalisering?“, svarede Haarder:

„Vi grundtvigianere har altid set det nationale som ikke bare vejen til, men som den eneste vej til det universale. Det findes ikke en abstrakt menneskelighed. Al menneskelighed har en national udformning. Den eneste måde, man kan blive et helt menneske på, er ved at kende den kultur, man er vokset op i“. Bemærk hans brug af den bestemte entalsform. „den kultur, man er vokset op i“. Den er ikke tilfældig, men tilsigtet og betydningsbærende. Udsagnet ville få en ganske anden valør, hvis der havde stået: de kulturer, man er vokset op i.

Haarder ser selv sin uddannelsespolitik som led i et borgerlig-nationalt genrejsningsprojekt – dvs. forsøget på at puste nyt liv i et bestemt folkefællesskab, der i hans forståelse er noget konkret og nærværende. Heraf kan man ikke slutte, at kanonudvalget har implementeret den politik. Men det gør relevant at undersøge, om kanonrapporten mestendels ligger i forlængelse af Haarders proklamerede identitetspolitik, eller om den snarere går på tværs heraf.

Et identitetspolitisk koks

Bertel Haarder er ikke den eneste minister i regeringen Fogh Rasmussen, der fører sig frem med høj borgerlig-national cigarføring. Kulturminister Brian Mikkelsen er også ofte på banen og med en endnu højere cigarføring, når det drejer sig om forvaltningen af den danske kulturarv. Brugen af den bestemte entalsform bruges konsekvent i Kulturministeriets regi.⁸

Mikkelsen og Haarder fremstod i 2005 som to ihærdige og stålsatte bannerførere for den borgerlig-nationale kulturkamp, og det var de i deres gode ret til at gøre. Det er ikke altid, at der tales åbent om den egentlige identitetspolitiske dagsorden, men det sker undertiden. Et godt eksempel er Brian Mikkelsens tale ved De Konservatives lands-

møde d. 25. september 2005. I den berørte han ikke alene indsatsen med „at udarbejde en national kulturkanon“, han gjorde det også klart, hvad der var sigtet med den borgerlig-nationale kulturkamp. „Kultur- og værdikampen har nu raset i nogle år. Og jeg tror, vi kan konstatere at første halvleg er ved at være vundet. Det ser ud til, at de kulturradikale begynder at erkende, at deres storhedstid er slut. (...) Vi skal ikke aflæse kultur- og værdikampen bare fordi de kulturradikale nu rækker hånden ud imod os. Der er stadig mange slag, der skal slås. Et af de vigtigste handler om den konfrontation, vi oplever, når indvandrere fra muslimske lande nægter at anerkende dansk kultur og europæiske normer. Midt i vores eget land er der ved at udvikle sig parallelsamfund, hvor minoriteter praktiserer deres middelalderlige normer og udemokratiske tankegange“.⁹

Det var en usædvanlig klar og profileret identitetspolitisk tale. Og hvordan reagerede de medlemmer, der havde sagt ja til at indgå i de af Brian Mikkelsen udpegede udvalg, der skulle udmønte en national kulturkanon? Da den identitetspolitiske dagsorden blev skåret ud i pap, følte flere af disse fagfolk og kunstnere sig pikeret over at blive gjort til væbnere i regeringens kulturkamp og identitetspolitik. Jeg nøjes med et enkelt eksempel: d. 26. september 2005 udtalte Johannes Riis, direktør på Gyldendal, til Ritzaus Bureau:

„Kanonen har skiftet karakter på en måde, jeg overhovedet ikke bryder mig om. Danmark er ved at få muslimer på hjernen, og jeg synes virkelig, at vi skal til at passe på, at hele samfundsindretningen ikke kommer til at handle om landets 200.000 muslimer. Den del af den såkaldte kulturkamp bliver uden mig“.¹⁰

Mindre end et år før historieudvalget udsendte sin kanonrapport, stod det klart, at en åbenmundet tale om den identitetspolitik, der skulle fremmes gennem den borgerlig-nationale kulturkamp, kunne skabe betydelig ballade i offentligheden – ja, den førte til, at flere af de fagfolk og kunstnere, der skulle stå som garant for kvaliteten af den nye kulturkanon, truede med at forlade de nedsatte udvalg, hvorved de ville fratage projektet en hel del af dets aura og legitimitet.

Det begivenhedsforløb kan forklare, hvorfor der er betydelig forskel på Haarders første udtalelser om en reform af historiefaget og måden, hvorpå embedsmænd og udvalgsmedlemmer siden hen frem-

stillede sagen. Eftervirkningerne af Brian Mikkelsens åbenmundede tale måtte skræmme.

Ville folk fra de historiefaglige foreninger i folkeskole og på lærerseminarier kunne holde til at fremstå som væbnere i regeringens borgerlig-nationale kulturkamp? Ville en åben vedgåelse af ministerens identitetspolitiske dagsorden føre til en splittelse af kanonudvalget i et flertal og et eller flere mindretal? Har ministeriets embedsmænd ikke gennemspillet sådanne scenarier, har de ikke været kompetente ministerielle rådgivere. Jeg gæfter på, at de var det. Men det betød, at de måtte gribe ind.

Hvordan kunne et sådant dilemma bedst håndteres? Det kunne ske ved at nedtone den borgerlig-nationale kulturkamp for i stedet 'at brande' kanonprojektet som en faglig styrkelse af historiefaget. Har der været tale om en sådan strategi, må tre forhold kunne sandsynliggøres. Dels vil spor efter ministerens borgerlig-nationale kulturkamp fortsat kunne afdækkes i den offentliggjorte kanonrapport. Dels vil det af den fremgå, at udvalget ikke har arbejdet på en faglig seriøs måde. Dels vil man formentlig kunne efterspore, hvordan den oprindelige dagsorden søges skjult.

Kulturkampens nærvær

Ses der på kommissoriet for kanonudvalgets arbejde, findes der tydelige spor af Haarders første historiepolitiske udtalelser fra februar 2005. Der tales om „danskernes fælles kulturgrundlag“, og opgaven beskrives som, at „der skal ske en styrkelse af de kulturbærende fag“, og at „det afgørende [er], at alle danske børn har et solidt kendskab til historie og den danske kulturarv“.¹¹ Brugen af den bestemte entalsform er – som nævnt – typisk for Haarders grundtvigianske folke- og nationsforståelse og for den borgerligt-nationale kulturkamp, som Fogh Rasmussen regeringen har sat i værk.

Ser man dernæst på de udvalgte kanonpunkter, bliver det relevant at spørge: fremstår de som forsøg på at implementere Haarders ideer om, at „historie er skæbnfortælling“ og at „der skal lægges særlig vægt på de historiske begivenheder, som har været med til at definere os som folk“? Ved udgivelsen af rapporterne d. 30. juni 2006 udtalte Bertel Haarder: „Udvalgene har til min fulde tilfredshed udført deres arbejde til punkt og prikke“.¹² Og den udtalelse overrasker ikke. Haarder fik, hvad han havde sat

sin næse op efter: et forsøg på at reetablere et traditionelt og særdeles nationalt historiefag.

Det er traditionelt i den forstand, at faget fremover skal struktureres af et obligatorisk pensum, der skal gennemgås på en klassetrinfixeret måde. At det vil medføre en væsentlig indskrænkning af elevernes medbestemmelse, hvad angår emne- og temavalg, overrasker ikke, hvis man medtænker den udmelding, som Haarder kom med i fagbladet Folkeskolen i juni 2005. Han erklærede ved den lejlighed: „Mit synspunkt er, at skolen er alt for vigtig til, at den skal være demokratisk. Det er os, der bestemmer, hvad børnene skal lære, for vi er klogere end dem, men skolen skal forberede dem til et samfund med frihed og folkestyre“.¹³

Det vil ligeledes blive et særdeles nationalt historiefag. Det fremgår af de udvalgte kanonpunkter. Mange af dem passer som fod i hose til det haarderske koncept om det danske folks skæbnefortællinger: fx Københavns bombardement, Grundloven 1849, Slaget ved Dybbøl, Slaget på Fælled, Kanslergadeforliget, 29. august 1943. Der er andre fagfolk end mig, der har bemærket den markante nationale tendens i den foreslåede historiekanon. Steffen Heiberg formulerede det på følgende måde: „Det er en historiekanon for dem, som drømmer sig til 1800-tallets smukke præstegårdshaver, men som næppe hjælper til at forstå verden af i dag“.¹⁴ Det med at drømme sig tilbage til 1800-tallet rammer hovedet på sømmet, når det gælder Haarders grundtvigianske historieforståelse.

På et vigtigt punkt kom kanonudvalget ikke Haarders ønsker i møde. Han havde gerne set, at det uddannelsespolitiske blev markeret, at historie er et kulturfag og ikke et samfundsfag. Her valgte det at pege på slægtskabet snarere end forskellen mellem historie og samfundsfag: „Historie og samfundsfag er to fag med indbyrdes faglig sammenhæng. Det kan skabe synergieffekt, som begge fag skal udnytte til gavn for eleverne. Historie handler ikke kun om gamle dage og samfundsfag handler ikke kun om samtiden. Historiefagets og samfundsfags stofområder indgår med fordel i et samspil“.¹⁵

Faglighedens fravær

Skulle udvalget fra embedsmænd og udvalgsmedlemmer om, at det afgørende havde været ønsket om at styrke historiefagets faglighed i folkeskolen,

stå til troende, ville de i deres rapport have forholdt sig seriøst til den foreliggende erfaringsopsamling og forskning om historiefaget. Men det gør de ikke. Tværtimod omgås de erfaringsopsamlingen og forskningen på en aldeles useriøs og tendentiøs måde.¹⁶ Det kan ikke undskyldes med, at der ikke foreligger redegørelser herfor.¹⁷

Bertel Haarder nedsatte i begyndelsen af 1990'erne et udvalg af fagkonsulenter og andre fagfolk, der skulle undersøge historiefaget på alle niveauer af uddannelsessystemet og fremkomme med anbefalinger om, hvordan det ville være muligt at kvalitetssikre historieundervisningen. Udvalget måtte følgelig forholde sig til folkeskolens historieundervisning, dengang da Haarders egen 'historie 84' udgjorde normen. Udvalget udsendte i 1994 den såkaldte *KUP-rapport om historie*.

Den rapport forbigår kanonudvalget aldeles. Hvorfor det? Den mest oplagte forklaring er, at den ikke kan bruges til at legitimere indførelsen af en kronologisk opbygget historiekanon i folkeskolen. Tværtimod problematiserede det faglige udvalg, som Haarder selv havde nedsat, brugen af en sådan tilgang. Det skete på denne måde: „Den slavisk, kronologisk strukturering indebærer en betydelig risiko for overfladiskhed og ligegyldig hasten igennem mængder af stof. En mere realistisk forventning om sammenhængsforståelse skal baseres på en undervisning, hvor der er balance mellem overblik og fordybelse. Kronologien kan ikke sættes på formålsplan. Kronologien er derimod et centralt arbejdsredskab“.¹⁸

Ikke nok med at kanonudvalget forbigår denne faglige kritik af en kronologisk opbygget og klassetrinfixeret historieundervisning. Det går videre og vil gøre den slags undervisning til selve fagets *raison d'être*. Det sker med følgende argumentation: „Det er næppe forkert at fremhæve, at etableringen af et nødvendigt kronologisk overblik (...) altid har været et af fagets vigtigste didaktiske udfordringer. Såfremt denne udfordring ikke tages op risikerer faget at miste sin eksistensberettigelse, jf. udvalgets kommissorium“.¹⁹

Kanonudvalget gør kronologien til et overordnet formål for historiefaget - dvs. netop det, som KUP-udvalget advarede imod. Men samtidigt vil udvalget give det udseende af, at der skulle findes en fagdidaktisk konsensus herom. Men det gør der ikke, og når det skal legitimere dets opfattelse, må det derfor ske ved at henvise til et politisk kom-

missorium. Her er intet forsøg på at fremlægge en faglig argumentation!

Der findes for tiden ingen større undersøgelser af, hvordan folkeskolens historieundervisning fungerer, efter at det nugældende fagformål – 'historie 94' – blev indført. Der findes imidlertid en grundig undersøgelse af historie i det almene gymnasium, hvor der blev arbejdet med afsæt i et fagformål, der meget ligner folkeskolens. Hvad viste evalueringsrapporten *Historie med samfundskundskab i det almene gymnasium* (2001)?

Undersøgelsen blotlagde, at danske gymnasieelever var ganske begejstrede for en historieundervisning, der sigter mod at videreudvikle og kvalificere deres historiebevidsthed og historiebrug. Det, som de især beklagede, var, at en del af deres lærere ikke var mere ihærdige med at indføre den nye form for historieundervisning. Hvad skyldes gymnasieelevernes begejstring? Herom skriver evalueringsrapporten:

„Besøgene viser, at eleverne generelt opfatter historie som et vigtigt fag. Eleverne finder i høj grad, at faget kan bruges i gymnasiets andre fag, og i forhold til dagligdagens medier giver faget vigtige redskaber til at forholde sig til nyhedshistorierne, samt relevant baggrundsviden, som kan nuancere dem. Det er vigtigt at lære historie at kende for at kende sine egne rødder, men også vigtigt at forstå andres. (...) Eleverne lægger gennemgående meget vægt på, at historieundervisningen giver dem en forståelse af nutiden og en bedre samfundsforståelse – i et historisk lys. Det centrale for eleverne er, at historieundervisningen gør dem i stand til at forholde sig til nutiden, at deltage i samfundsdebatten og i demokratiet“.²⁰

Hvordan forholdt kanonudvalget sig til undersøgelsen af gymnasiets historieundervisning? Det forbigår den med en larmende tavshed. Hvorfor gør udvalget det? Formentlig fordi der ikke i den findes noget sagligt belæg for, at det læringsmæssigt vil fungere på en god måde, hvis en historieundervisning opbygges kronologisk og klassetrinsfikseret.

Haarders politiske frænder

Det er ikke kun dem, der forholder sig afvisende til Haarders uddannelsespolitik, der har blik for sammenhængen mellem hans identitetspolitiske målsætning og kanonudvalgets arbejde. Det samme gælder de folk, der har lagt pres på Fogh Rasmus-

sens regering for at få den til at føre en profileret borgerlig-national uddannelsespolitik.

Siden den regering trådte til i 2001 har tilhængere af en borgerlig-national uddannelsespolitik igen og igen søgt at vise, at den historiedidaktiske tænkning, der for tiden er normsat i folkeskolen og gymnasiet, har spillet fallit. Især den nuværende satsning på at videreudvikle og kvalificere børn og unges historiebevidsthed og historiebrug har mødt skarp kritik. De har derfor lagt et betydeligt offentligt pres først på Ulla Tørnæs og dernæst på Bertel Haarder for at få omprofileret historieundervisningen i folkeskolen og gymnasiet.

Når det drejer sig om de ændringer, der er sket i gymnasiet, har de ikke haft noget større held med at få gennemført en omprofilering af historiefaget.²¹ Situationen tegner sig anderledes, når det drejer sig om folkeskolens historiefag. Med kanonrapporten lægges der op til en decideret re-traditionalisering af historiefaget. Det vil efter alt at dømme blive et historiefag helt i den klassiske Skalkplakats ånd – historie anskuet kronologisk og centralperspektivisk gennem en national optik! Michael Pihl og Anders Holm Thomsen har hørt til de mest ihærdige og højtråbende fortalere for en borgerlig-national uddannelsespolitik. Hvordan har de modtaget kanonrapporten? De er både tilfredse og forbeholdne. Det fremgår af deres kronik i *Jyllands-Posten Demonteret historiekanon* d. 14. august 2006. De er ganske tilfredse med, at faget får flere timer, at det bliver et prøvefag, og at der er udarbejdet en national historiekanon. Men de finder ikke, at kanonudvalget med tilstrækkelig ildhu og konsekvens har ladet sig styre af kommissoriets formuleringer om 'den danske kulturarv' og 'danskernes fælles kulturgrundlag'.

Pihl og Thomsen havde givetvis gerne set, at kanonudvalget havde været mere stålsat i dets identitetspolitiske forsøg på reetablere et nationalt folkefællesskab, men de er dog ikke et øjeblik i tvivl om, at rapporten er et skridt i den rigtige retning. Deres åbenbare frustration skyldes, at de gerne havde set en meget mere konsekvent implementering af en sådan identitetspolitik.

Pihl og Thomsens kronik viser imidlertid også, hvorfor den førte debat virker mudret og tilslørende. På den ene side bakker de helhjertet op bag Haarders identitetspolitik: „Kanonprojektet fremstilles som 'borgerlig' kulturkamp. Men forsvaret for et nationalt kulturfællesskab er det ene-

ste holdbare fundament for social solidaritet i fremtiden“. Men samtidigt vil de gerne sætte lighedstegn mellem det at „styrke historiefaget som videns- og dannelsesfag“ og det at etablere „en fælles viden om det danske folks historie som grundlag for en folkelig sammenhængskraft“. ²² Hos Pihl og Thomsen bliver historiefaglighed og identitetspolitik to sider af samme sag. ²³ Og det er samme tankegang, der lå til grund for det kommissorium, som dannede rammen om kanonudvalgets arbejde. Men både ministeriet og kanonudvalget undlod behændigt at overveje eller definere, hvad der fagligt og identitetspolitisk skal forstås ved udtryk som „danskernes fælles kulturgrundlag“ og „den danske kulturarv“.

En identitetspolitisk kamp

Den konflikt, som kanonrapporten har udløst, er ikke en konflikt om faglighed i videnskabelig forstand. Kanonudvalget har på intet tidspunkt argumenteret fagligt for dets tilgang eller forslag. Konflikten har mere med identitetspolitik at gøre end med faglighed. Men det er en identitetspolitik, der søges iklædt faglighedens ærværdige klæde- dragt. Det er det, der forplumrer den løbende debat, og den vil vedblive med at være mudret, så længe kanonudvalgets medlemmer ikke træder identitetspolitisk i karakter – dvs. åbent vedgå den identitetspolitik, som de er med til at legitimere. Ud fra en faglig synsvinkel lader Haarders grundtvigianske folke- og nationsforståelse sig ikke i dag forsvare, men det betyder ikke, at den ikke udøver afgørende indflydelse på menneskers tilgang til og forståelse af politik, kultur og historie. Ud fra en faglig-analytisk synsvinkel må Haarders grundtvigianske folke- og nationsforståelse betegnes som en udpræget essentialistisk tilgang til og forståelse af menneskers identitetsdannelse. ²⁴ Det er den tænkning, der forklarer, at han uden at blinke gør brug af den bestemte entalsform: 'den danske kulturarv' og taler om 'danskernes fælles kulturgrundlag'. Ud fra en saglig betragtning findes der intet belæg herfor, men normsættes disse forestillinger gennem den førte uddannelsespolitik, vil de få vidtrækkende konsekvenser.

Det drejer sig mest afgørende om følgende problemstilling: skal den danske stat opbygges og fungere som et etnokrati snarere end som et demokrati. Når den problemstilling i dag trænger sig mere og mere på, er det, fordi der i Danmark mellem 1864

og 1973 var et meget betydeligt sammenfald mellem etnos og demos. De fremstod dengang som sider af samme sag, og dermed kunne der i praksis sættes lighedstegn mellem et etnokrati og et demokrati. Men sådan er forholdene i den danske stat ikke længere. Det udgør baggrunden for, at uddannelsespolitik inddrages mere og mere i den pågående kulturkamp. Der er derfor i dag et presserende behov for at få drøftet, om den førte uddannelsespolitik tager afsæt i et politisk medborgerfællesskab (demos) eller i et etnisk folkefællesskab (etnos). ²⁵

Ud fra en identitetspolitisk synsvinkel finder jeg det dybt problematisk, at vi i Danmark har en undervisningsminister, der med stolthed erklærer: „Vi grundtvigianere har altid set det nationale som ikke bare vejen til, men som den eneste vej til det universale. Der findes ikke en abstrakt menneskehed. Al menneskelighed har en national udformning“. Men jeg betvivler ikke, at han i Folketinget har et politisk mandat til at gøre noget sådant.

Hvilket identitetspolitisk signal sender Haarders statement til alle de danske statsborgere, der ikke er etniske danskere? Det må fremstå som en politik, der ikke vil integration, men derimod vil fremme kulturel assimilering af de fremmede. Det er ligeledes en politik, der lægger op, at folk (= statens borgere) skal dele sig efter etnisk-kulturelle snarere end efter politiske delingslinier. Det vil sige, om de er eller ikke er etniske danskere snarere end, om de er for eller imod et demokrati baseret på den lige og almindelige valgret.

Jeg kan ikke forhindre Bertel Haarder i at føre en sådan identitetspolitik, og det bør for god ordens skyld nævnes, at der findes de danske politikere, der er mere essentialistiske (og rabiater) i deres folke- og nationsforståelse, end Haarder er. Men jeg søger hermed at lægge et pres på mine fagfæller i kanonudvalget om at træde identitetspolitisk i karakter, når de er med til at udforme rammerne for den historieundervisning, der skal foregå i den danske folkeskole. I lyset af den fremlagte analyse af baggrunden for og sigtet med kanonudvalgets arbejde er der et sæt spørgsmål, der for alvor trænger sig på: hvordan stiller udvalgets medlemmer sig til Haarders essentialistiske folke- og nationsforståelse? Er de uforvarende kommet til at legitimere den identitetspolitik, som hans folke- og

nationsforståelse lægger op til, eller er det en politik, som de åbent og helhjertet bakker op om?

³ For en definition heraf se opslagene

'kanon

'og

Skal den danske stat opbygges og fungere som et etnokrati snarere end som et demokrati, spørger Bernard Eric Jensen i sin kritik af kanonrapporten. Mellem 1864 og 1973 var der et meget betydeligt sammenfald mellem etnos og demos. Men sådan er forholdene i den danske stat ikke længere. Denne problemstilling blev illustreret ved en 3. klasses besøg på Dybbøl Banke. Den nationale fortælling, der formidles her, blev noget forstyrret, da pigen på billedet gentagne gange måtte gøre opmærksom på, at hun var tysker. Foto: Niels Christian Hebsgaard.

'kulturkanon

' i Gads Historieleksikon, 3.udg., 2006.

⁴ Det forekommer sagligt velbegrunder at kalde den for

'kanonrapporten

', eftersom „historicudvalget fik i opdrag at opstille fra 25 og op til 40 væsentlige begivenheder eller perioder, som skal udgøre en kanon for historiefaget“, Undervisningsministeriets pressemeddelelse 30.06.2006.

⁵ K. Grønder-Hansen, „Faglig oprustning af historiefaget“, (kronik) Berlingske Tidende 01.07.2006.

⁶ L. H. Aagaard, „Overlæreren“, Berlingske Tidende, 20.02.2005.

⁷ Sst.

⁸ Jeg har behandlet det tema i „At forvalte kulturarv

– en identitetspolitisk arbejds- og kampplads“, i A. Alzén & P. Aronsson (red.), Demokratisk kultur-

(Endnotes)

¹ „Fagligt løft til kristendomskundskab, historie og samfundsfag“, Pressemeddelelse fra Undervisningsministeriet 30.06.2006

² Mange af de vigtigste bidrag til debatten er tilgængelige på følgende web-sted:

www.folkeskolen.dk/historiekanon/

Historie & Samfundsfag

Nr. 4 - December 2006

1. Verdenskrig og historiefaget under forandring

1. Verdens-
krig
- årsager og
forløb samt
konsekvenser
for Sønder-
jylland
Side 5

Historie
under foran-
dring?
Side 20

En
re-traditio-
nalisering
af
historiefaget
Side 25

Anmeldelser
Side 34

Udgivet af Foreningen af lærere i Historie og Samfundsfag

